

A téma sajátosan szerteágazó jellegéből, valamint megfelelő strukturáltságából kifolyólag a könyvben az identitás fogalma a metafizika területéről kiindulva a filozófiatörténet, a társadalom, a politika, valamint a kultúra szféráját is bejárja. A kérdésfeltevéseknek ezáltal egy mély tartalommal telített egymásba játszásával találkozunk. Fontos továbbá

kiemelni, hogy a nyelviség határait feszegető tanulmány nagy figyelmet szentel a szavakat tagoló zárójelke használatának, mely az olvasó gondolati irányultságának a szerteágazását, megsokszorozódását, valamint differenciálódását eredményezi.

Incze Rebeka

Igazságtapasztalatok a hermeneutikai folyamatokban

Az igazság történései. Hermeneutikai és alkalmazott filozófiai kutatások. Szerkesztette Veress Károly. Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság – Kvár 2014. 237 old.

Az igazság kérdéséről elmélkedni mindig aktuális, hiszen e gondolatkör kérdései számos területen folyamatosan újabb nézőpontokat, újabb értelmezési lehetőségeket vethetnek fel. A tanulmánykötet a hermeneutikai értelmezés szemszögéből vizsgálja az igazság történéseit a filozófia, a művészetek, az irodalom, a politikatudomány területén.

A kötet egy 2013/2014-ben megvalósult hermeneutikai kutatási projekt eredményeit közli. A szerzők – a több éve folyamatban levő hermeneutikai és alkalmazott filozófiai projektsorozat folytatóiként – a Filozófiai Doktori Iskola hallgatói, a Kritikai elmélet és multikulturális tanulmányok mesterképzős hallgatói, mindannyian az Alkalmazott Filozófiai Kutatóközpont programjainak résztvevői a BBTE-n. A tartalmas tanulmánykötet egyfelől tájékoztat arról, hogy az igazság fogalmának milyen logikai, fenomenológiai, hermeneutikai, művészetelméleti és politikai filozófiai jelentéskonstituensei foglalkoztatják a fiatal kutatógenerációt, másfelől meg közvetlen „beavatást” nyújt az igazság nem föltétlenül „kéznél-levő” dimenzióiba is. Hiszen, mint látni fogjuk, az igazságot csak összetett viszonyrendszerek értelmezése során tudjuk önmagunk számára is feltárni. Továbbá a kötet az igazságértelmezés egyfajta pragmatikus kézikönyveként is funkcionál, azáltal, hogy termékeny párbeszédre invitálja mindenkori olvasóit – olyan párbeszédre,

melyből természetesen bomlik ki a könyv tárgyának – az igazságnak – az egyszerre megértett és megélt teljessége.

A könyv 13 tartalmas elemzést foglal magába, melyeket a szerkesztő, Veress Károly (filozófus, egyetemi tanár) előszava vezet fel. A következőkben röviden áttekintem a kötet tanulmányait.

A kötet első tanulmányában Gergely P. Alpár az analitikus filozófia keretén belül lezajlott Austin–Strawson-vita kapcsán az igazság kérdésével kapcsolatos alapproblémákra világít rá, melyek a következő kérdésekkel írhatók le: Mit nevezünk igaznak? Mik a tények? Mit jelent, hogy az, amit igaznak mondunk, megfelel a tényeknek? A tanulmányból megtudhatjuk, hogy az alapkérdések megválaszolása által fogalmi szinten feltárhatjuk az igazság összetevőit, azonban hogy az igazsággal kapcsolatosan végleges válasz(oka)t nem fogalmazhatunk meg. A végleges definíció hiánya zavaró lehet, de ha az igazság *valódiságára* figyelünk, talán pont a kimondhatatlansága jelzi számunkra az igazság teljességét.

Csergő Antal tanulmánya fenomenológiai irányból közelít az igazság kérdéséhez, úgy, hogy J. Patočka filozófiáját követve mutat rá a cselekvési mozzanatra, amely az egzisztencia és az igazság közötti kapcsolódást biztosítja. Az emberi élet az igazság és a nem igazság polaritásában játszódik le, írja a szerző, s ezzel nem az elméleti és tudományos

értelemben vett igazságra utal, hanem az igazságot mint az élet igazságát tárgyalja, annak minden összetevőjével együtt. Kiemeli, hogy Patočka olyan központi fogalomként tekint az egzisztenciára, amely alapján valamennyi filozófiai probléma megoldható-nak bizonyul.

Nagyon érdekesnek tűnik a nyelven kívüliség és a nyelvi kifejezések viszonya az igazság történéseiben. A kötet egyik tanulmányában a bahtyini nyelven kívüli szituáció elemzésére tesz kísérletet Lázár Zsolt. Elemzése során rámutat, hogy a bahtyini nyelven kívüli szituáció csak egy lehetséges tere az igazságtörténésnek, mivel az igazság mindig a nyelv által is történik. Ezzel magyarázható, hogy a kifejezés alkotóereje visszahat a nyelven kívüli szituációra, és folyamatosan korrigálja azt a dialógus alakulásának függvényében.

A kötetben az igazság történései kapcsán elemzésre kerülnek a megértés, az identitás, a narrativitás, valamint a velük összefüggő etikai kérdések is.

Feketelaki Tibor *Az eredendő zárttság alakzatai* című tanulmányában az ókori görög filozófiai gyökereket vizsgálva visszamenően tekinti át az identitáshoz és a megértéshez kapcsolódó fogalmakat. A végtelen messzeségre irányuló tekintet tapasztalata alapozza meg a horizont fogalmát. Ehhez hozzátartozik a szemlélődő mozgása, valamint a látóhatár folyamatos tovasiklása. A megértés vonatkozásában ez a határ nemcsak tágulást és kinyílást jelenthet, hanem a horizont szűkülését, a határ korláttá válását is jelentheti. Felvetődik a kérdés, hogyan lehet a korláttá vált határok veszélyei ellen tenni, miként lehetséges a dolgokat egy másik álláspont felől szemlélni.

Száva Csanád *Az elbeszélt történet egysége és igazsága* című tanulmányából megtudhatjuk, hogy az identitáshoz nem tudunk úgy közelíteni, hogy ne lépünk át az etika területére is. Értékproblémák tárgyalására van szükség ahhoz, hogy a maga egységében értelmezhesük az önazonosságot. Az elbeszélt történetnek mint identitást létrehozó alakzatnak az igazságtartalma elválaszthatatlan az identitás önértelmezésétől. A narratív identitás értelméhez hozzátartozik az önmegértés és önértékelés. Az élet narratív egysége csak valamely meghatározott cselekvési

irány szerint gondolható el. Így összekapcsolódik az etikai dimenzió és a narratív egység, az önértelmezés önértékeléssé (is) válik.

Míndezek a kérdések az irodalom és a művészetek irányából is megvilágítódnak a kötet tanulmányaiban.

Lakatos István József Attila költészetében az elmúlás problémakörét közelíti meg a filozófiai hermeneutika eszközeivel. A költő kései költészetéből származó versek értelmezését követve megfigyelhetjük, hogy hogyan történik a létezés időbeliségének tematizálása, az elmúlás tudatosítása milyen vonatkozásokban vizsgálható rá a létre és annak igazságára. Szabó Katalin Láng Zsolt *Az időlátó* című novellája értelmezése kapcsán a műalkotás igazságának megtapasztalási lehetőségeiről ír. Az értelmezésből megtudjuk, hogy az egyetlen állandó tényező, amit a kérdező a műalkotás igazságát keresve tapasztal, nem más, mint a dialógushelyzet. Ugyanakkor a narráció által kapcsolódik össze a jelen és a múlt, ezáltal mutatkozik meg ténylegesen a jelenlét.

Nemcsak az irodalom, hanem a művészetek is képesek igazságtörténésként feltárulni, mivel ugyancsak poézisből fakadnak. Így például az építészet esetében is beszélhetünk igazságtörténésről. Ince Éva tanulmányából megtudhatjuk, hogy milyen értelemben lehet szó az épületek igazságáról. A kötetben a kortárs képzőművészeti műfajok kapcsán is szó esik az igazság kérdéséről. Túrós Eszter tanulmányában olvashatunk a helyspecifikus művészetről, a rurális és urbánus dichotómiájáról, mindkettő sajtóságos jellemzőjéről, olyan terekben, amelyek eltérőek a rendeltetésszerű kiállítófelületektől, galériáktól. Ezek a műfajok nem új keletűek, de az említett falusi, kisvárosi környezetben szokatlanok vannak elkönyvelve, ami sajtóságos módon befolyásolja a művekké váló találkozás közösségi élményét a helyiek számára.

Az előbbi tanulmányok meggyőző módon érvelnek amellyel, hogy az irodalom és a művészetek problémáját nem az esztétikai tudatból kiindulva, hanem csak az igazságigény tágabb keretében lehet helyesen értelmezni. A kötetet olvasva, a szerzők egybecsen-gő álláspontjával összhangban, arra a következtetés-re juthatunk, hogy az esztétikának fel kell oldódnia a hermeneutikában.